

מתבונן
על העולם החדש

שיזף רפאלי

התפגש בין מחשבים ורגש

מעורר התרגשות ועניין בכל פעם מחדש. זהו צומת של הפכים, לכאורה: האמוציונלי והאלקטרוני, החם והקר, האינטימי והמנוכר. המדע הכריזני עושה צימוקים ממחשב עצוב או מרובוטית המביעה געגועים. הקולנוע חוגג את ההזדמנות לעמת אנשים עם יצירי כפיהם המכניים. מ-R2D2 ועד HAL, מ-E-Wall ועד I Robot – אין אפס; הסיליקון יכול לסחוט דמעה, והדמעה איננה מחלידה את האלומיניום, רק ממלאה את הקופות. ומה אומר המחשב על הרגש?

המשיכה בין אנשים מושפעת מהיחס המספרי בין המחפשים יותר משהיא מושפעת מתכונות המחפשים או מההתאמה ביניהם. אם בספיד דייטינג יש יותר משתתפים ממין אחד, ערכם של בני המין השני המצויים בשפע קורס. אריאלי, מצדו, מדווח על היתרון העצום בתחום שיש לאשה בלונדינית, גם אם הנשים האחרות משכילות יותר. הגבר הגבוה, מתברר, שובר הרבה יותר לבבות מחבריו ממוצעי הקומה. או אל תנפחו את החזה, פשוט הצטיידו במדרסים. אל תשקיעו בלימודים, קנו מי חמצן. בעניין אחד הכלכלנים לא אמד ביוולנטים ולא רגשיים, וכנראה גם אף פעם לא יהיו: כסף זה טוב. זה מה שמסביר את הממצאים האחרונים: מי שגובהו רק כ-172 ס"מ ימשוך אותו מספר נשים כמו מי שגובהו 186 ס"מ, אם הכנסתו השנתית גבוהה מזו של חברו הגבוה ב-138 אלף דולר. נכון פואטי? או פתטי?

תשומת לב: איך נכיר בין אנשים ונביאם לקשור קשר עמוק בלתי אם נועדו? איך יחליף המחשב שאין רוח באפו את השדכן או הרודה מלאי החמלה והאנושיים? איך נבטא כביטים ובנייטים את מה שקודם נעשה רק בכמט חטוף, לחישה, מגע? את הריגוש הזה הכלכלנים מסרבים להשאיר לאחרים.

צילום: א. מ. יאיר

אנשי המחקר והעט הכלכליים התבלבלו לרגע ומחליפים – או מתיימרים להחליף – את המשוררים של אתמול, במנופול הכתיבה על אהבה

אם אורח שיתגלגל

לכאן מהמאדים או רובוט שיקלע לכאן מציוויליזציה ממוכנת ביקום אחר יעיינו ברבי-המכר העוסקים בכ"לכלה שיצאו לאור בשנים האחרונות, הם עלולים לטעות ולחשוב שהשירוך המקוון הוא צורת האינטראקציה החברתית הראשית של בני אנוש. אחרת, למה הכלכלנים עוסקים באופן ההיכרות הזה ככה בכובד ראש?

נראה שאנשי המחקר והעט הכלכליים התבלבלו לרגע ומחליפים – או מתיימרים להחליף – את המשוררים של אתמול, שהחזיקו במנופול הכתיבה על אהבה. במקום לשלוח מבטים כמהים דרך החלון, להסתרק מול הראי או לדפוק הופעה על החוף – האנשים בעור לם הכלכלנים ממלאים כרטיסים על עצמם באתרי שידוכים, מדפדפים בכרטיסיהם של אחרים ומקישים Enter במקום לשלוח פרטים. לכן כדאי לומר לג'ונתן האריס ולאמנים אחרים שחושבים שהרגש והאהבה הוא תחום העיסוק הבלעדי שלהם ומאמינים שהרגש הוא עניין אנלוגי: היוזרו, עקומות הביקוש וההיצע אורבות גם לכם. חוק התפוקה השורית הפוחתת ועקומות תמורה באים במקום חריזה או קומפוזיציה של צבעים.

להם יש משהו אחר לומר על אתרי שידוך מקוונים. ולמרבה הפליאה, העיסוק בעיקרו אינו במודל העסקי של אתרים כאלה, מספרי המיניוטים או הרווחיות שלהם. כלכלנים תמיד עסקו בתקציב של משק הבית ובפעילות הכלכלית של בתי אב. אבל עכשיו, עושה רושם, הם מתעניינים יותר באופן שבו בתי האב נוצרים מלכתחילה: איפה אבא פגש את אמא, מתי ואיך הם החליטו להקים משק בית משותף. למחשב ולרשת יש כאן תפקידים מרכזיים. סטיב לוויט וסטיבן דבנר, מחברי רבי-המכר "פריקוונר מיקס", עסקו בכך בהרחבה והקדישו כמה פרקים בספר לניתוח ההחלטות של הגולשים באתרי היכרות. גם אצל טים הרפור, מחבר "הכלכלן הסמוי" ו"ההיגיון של החיים", השירוך המקוון תופס מקום מרכזי. וכך גם בספרו של דן אריאלי, "Predictably Irrational", שגדון כאן בשבוע שעבר. כך, למשל, הרפור מספר איך עוצמת

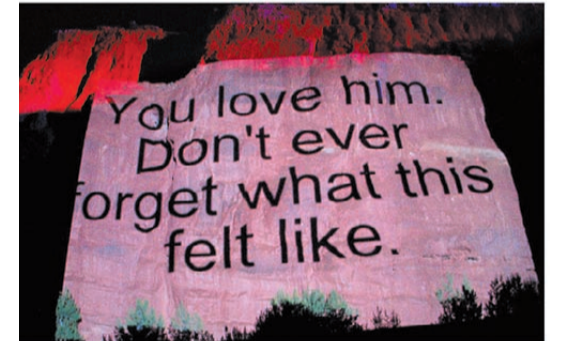
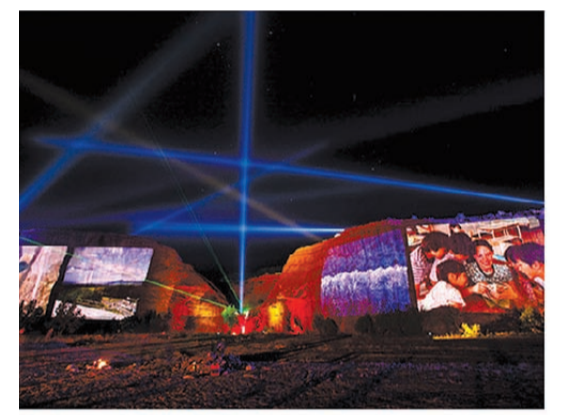
הפרויקטים של ג'ונתן האריס והמצגות שלו ברשת ובמוזיאונים המובילים בעולם הם מיצוי יפה ומגרה של כל מה שפיקני במפגש הזה. רגש ומחשבים מתערבבים יפה – מקום שיש בו ניגודים הוא מקום שבו האמנות והיצירתיות פורחים. והאמנות עושה פלאים כשהיא יוצאת לרתום את המחשב כדי לבטא רגשות, כמו בעבודות של האריס. כשהיא נדרשת לקלוט ולרתום הבעות אנושיות על גבי הרשת באמצעות חישוביות, זהו מרשם להצלחה. ואם האמנות יכולה גם לפענח את הרגשות המסתתרים בלב אדם, כפי שנעשה ב-wefeelne.org, עוד יותר טוב. זאת פשוט גרסה נוספת, מקוונת ופחות מתנשאת, לסדרה מסוג "היפה והחנון". ואפרופו חנונים – מה עם המפגש של הכלכלן והרגש? את רגשות התחרות והפחד הכלכלנים מכירים מקרוב. עצב, שמחה, קנאה ותיעוב לא זרים למי שחי בשווקים ולידם. רגשות אלה, בוודאי בעידן של נפילות בשוקים, אינם חדשים. אבל מה עם רגשות חיוביים? הסוד, שאותו גילה גם האריס, הוא לחפש דווקא את החיבור החיובי. מה קורה כשכלכלנים, מן הרציונליים (שלא לומר מתוכנתים) שבין המדענים, נדרשים לרגשות חיוביים, מתחככים באהבה? ועוד יותר מזה, איך מתנהל המנאז'אטוראה של אהבה, מחשבים וכלכלנים?

כשחשבת על השילוש

הלא קדוש הזה של רגשות, מחשבים וככלכלנים נזכרת בחידות הקלאסיות על הזאב, התרנגולת ושק הגרגרים שצריכים לחצות את הנהר בסירה שיש בה רק שני מקומות. הרי אי אפשר להשאיר את הזאב והתרנגולת זה עם זה, ואי אפשר להשאיר את התרנגולת עם הגרגרים. האם נסמוך על הכלכלנים מספיק כדי שישאיר אותם לבד, בלי פיקוח, עם האהבה? ועוד כשיש מחשבים בסביבה? מתברר שכלכלנים, כמו האריס וכמו המפיקים בהוליווד, מבינים את נפיצות התערובת של מחשבים ורגשות. גם הם, או לפחות אלה מביניהם שכותבים לקהל הרחב, מפנים וזקוק רוטט של התעניינות אל אותו צומת ממש של מחשבים ורגש. במקרה של הכלכלנים, ההתעניינות היא בשידוכים מקוונים. גם כאן הפרדוקס מוזמן

בילה האריס בהקרנת אלפי הדימויים ששלחו הגולשים על צוקים במדבר ניו מקסיקו, על רקע רעימת מעגל המתופפים של שבט חמו המקומי. במקביל הוקמה במקום פירמידה של זרקורי אור, ובמרכזה קרן לייזר ענקית ששיגרה את התמונות לחלל, כמידע בינארי. "אולי משהו מקשיב או מתבונן, אני לא יודע. מה שאני כן יודע זה לזהות את התבנית שעלתה מתוך כל התמונות שראיתי. מדובר באנשים שונים, מלאומים שונים ומסיוטאציות שונות בתכלית. אבל אחרי שאתה מתבונן בתמונות מתחלפות במשך שלושה לילות במדבר, דווקא חלחלה לתוכי ההכרה עד כמה כולנו דומים. עד כמה כולנו אחד."

כן, יש בו אלמנט מסוים של רוחניות. אבל האיש הזה – שרוב הזמן מתפרנס כמתכנת מן השורה, מבניית אתרים ומערכות לחברות מסחריות – יודע להשתמש

The Time Capsule

לבקשת יאהו והאריס, 200 אלף גולשים מ-200 מדינות השיבו ל-2 מיליון שאלות וצירפו 124,473 תמונות ו-42,664 טקסטים. האריס ריכז את כל החומר, הקרין אותו על צוקים בניו מקסיקו והפך אותו למידע בינארי ששוגר לחלל בקרן לייזר ענקית. רוב הגולשים, אגב, היו בני 20-29. הנושא המרכזי שבו עסקו היה אהבה; השולי ביותר היה אמונה

בטכנולוגיה באופן מרגש הרבה יותר מכל אחד אחר, ושמו נקשר בשמותיהם של גאוני אינטרנט מוכרים יותר. אם לארי פיג' וסרגיי ברין מגוגל הצליחו לפצח את הגנום הווירטואלי כדי לעשות ממנו כסף, האריס הצליח להפוך את האינטרנט למכרה זהב של יצירה, שמתועדת היטב באתר שלו, org.number27. האריס מכיר את ההשוואה הזאת. "זה מחמיא ומגוחך שמשווים אותי ללארי וסרגיי. הם יצרו כלי חדש שבו משתמשים מיליוני אנשים מדי יום ברחבי העולם. כשאתה עושה משהו כזה אתה צריך לבנות סדרת הנחות בסיס שאין להן בסיס קודם. זו עבודה מהפכנית ומתוחכמת. הם לא מנסים להיות פרובוקטיביים, והעבודה שלי כן מנסה להיות כזאת. נדמה לי שהם בקטגוריה אחרת – הם השפיעו על תפיסת העולם הבסיסית של אנשים, בעוד אני יוצר ניסויים פרובוקטיביים. בעתיד הייתי רוצה אולי ליצור משהו דומה, כלי דומה מבחינת ההשפעה שלו, לזה של גוגל. עם זאת, צריך לזכור שאולי כל הרומן שלי עם טכנולוגיה הוא זמני. בבסיסי, אני בחור אנלוגי לחלוטין."

פרופ' שיזף רפאלי הוא ראש בית הספר לניהול והמרכז לחקר חברת המידע באוניברסיטת חיפה. sheizaf.rafaeli.net